

Miljöministeriet
PB 35,
00023 Statsrådet

UTLÅTANDE

4.9.2013

ÄRENDE: Utlåtande om utkastet till Statsrådets förordning om begränsning av vissa utsläpp från jordbruk och trädgårdsodling

HÄNVISNING: YM028:00/2011

Natur och Miljö uttrycker sin tacksamhet över möjligheten att ge ett utlåtande om utkastet och vill som sin åsikt framföra följande:

Allmänt om förslaget

Natur och Miljö anser att arbetsgruppen har lyckats väl i sitt uppdrag att göra nitratförordningen tydligare. Det är bra att kraven formulerats tydligare och på en mera konkret nivå än tidigare. Förhållandet mellan förordningen och motiveringspromemorian är dock oklart på några punkter. Vissa preciseringar i motiveringspromemorian är skrivna så att kraven skärps jämfört med förordningstexten, vilket inte är god praxis.

Natur och Miljö uppfattar det som utomordentligt viktigt att införa krav på att gödselstäder ska täckas för att minska på utsläppen av ammoniak. Finlands totala utsläpp av ammoniak var 37 000 ton år 2010, medan utsläppstaket enligt EU:s utsläppstakdirektiv (2001/81/EG) är 31 000 ton. Av EU-länderna är det endast Finland och Spanien vars ammoniakutsläpp överskrider de nationsvisa utsläppstaken¹). Största delen av alla ammoniakutsläpp härrör sig från stallgödsel.

Natur och Miljö stöder förslaget att begränsa fosforanvändningen genom denna förordning, i stället för genom Jord- och skogsbruksministeriets förordning om gödselproduktion. Miljöskyddslagen utgör den naturliga grunden för styrning av miljöolägenheter av det här slaget. Fosforutsläppen från jordbruket är av avsevärd betydelse för vattendragens kvalitet och t.ex. i Tyskland begränsas fosforanvändningen inom jordbruket med motsvarande förordning (Düngeverordnung 2006).

Paragrafvisa kommentarer:

3§

Det är bra att man i förslaget har formulerat tydliga definitioner på sådant som hittills krävt tolkningar, t.ex. mark som översvämmas. För att undvika tolkningstvister bör förordningstexten överensstämma med

motiveringspromemorian. Detta gäller bl.a. kravet på vilket djup flytgödsel ska placeras samt definitionen av svämtäcke.

4§

Det är viktigt att djurstallar, gödselstäder och rastgårdar m.fl. placeras så att det inte finns risk för att grund- eller ytvatten förorenas. Natur och Miljö understöder därför att regleringen av detta skulle ingå i denna förordning. Vi anser dock att de föreslagna avstånden inte är tillräckliga. Enligt rekommendationen i Kotieläintalouden ympäristönsuojeluohje²⁾ (s. 45) borde avståndet från djurstall till vattendrag vara minst 100 m.

5§

I fjärde momentet förordas att växtodlingsgårdar som tar emot och förvarar stallgödsel skall ha en gödselstad. Det framgår dock inte tillräckligt tydligt om kravet endast gäller gårdar som årligen tar emot gödsel, eller även gårdar som gör det t.ex. vart tredje år. Enligt promemorian gäller det gårdar som regelbundet tar emot gödsel, men Natur och Miljö efterlyser tydligare formuleringar i själva förordningstexten.

7§

Kravet på att gödselstäder ska täckas är mycket viktigt ur miljösynpunkt. Stora mängder kväve i form av ammoniak avdunstar från gödselstäder som inte är täckta och orsakar bl.a. eutrofiering och försurning. Då mängden kväve i stallgödseln minskar blir stallgödseln sammansättning dessutom mindre fördelaktig med tanke på odlingsväxternas näringsbehov. Ett permanent täcke minskar ammoniakutsläppen med cirka 80 procent och ett naturligt svämtäcke minskar utsläppen med cirka 40 procent³⁾. Ett permanent täcke är att föredra också med tanke på att det förhindrar regnvattnet från att komma in i gödselstaden.

10§

Enligt andra momentet skall man bl.a. beakta åkerns bördighetsklass då man sprider gödsel. För att bestämma lämplig fosforgiva är det nödvändigt att känna till bördighetsklassen. Dessutom borde man i förordningen kräva att odlaren skall beakta jordarten, eftersom den är av avsevärd betydelse då man bestämmer skälig kvävegiva.

Den långsiktiga målsättningen bör vara att gödsel sprids enbart då odlingsväxterna har möjlighet att tillgodogöra sig näringsämnena, dvs. i de flesta fall under våren och sommaren. För att detta skall vara möjligt är det viktigt att med offentliga medel stöda investeringar i tillräckligt stora gödselstäder med permanent tak, samt på vidareförädling av gödseln. På så vis minskar behovet att sprida gödsel på hösten.

Natur och Miljö förespråkar ett förbud att sprida gödsel utanför växtperioden. Eftersom växtperioden varierar borde det sista datumet för höstspridningen definieras skilt för varje region beroende på växtperiodens genomsnittliga längd.

Det är ett viktigt nytt krav att gödsel som sprids på jordytan ska myllas in snabbt också annars än på hösten. Om det är en regnfattig sommar, kan gödsel som spridits på sommaren hållas på markytan hela tiden och vid höstregnen sköljs

fosfor ut i vattendragen. Dessutom har odlingsväxterna svårt att få tag på näringsämnen om stallgödseln inte myllas in.

Enligt forskningsresultaten är risken för avsevärd urlakning av näringsämnen stor, om man sprider slam utanpå vallen på hösten⁴⁾. Därmed är det rätt att kräva att stallgödsel får spridas i vallen efter den 31.8. endast med utrustning som placerar den direkt i jorden. Placering av flytgödsel och urin minskar betydligt mängden näringsämnen som urlakas.

Enligt sjätte momentet får man sprida stallgödsel på den del av åkerskifte vars lutning överstiger 6 procent endast om man använder utrustning för placering eller om man myllar in gödseln inom 12 timmar. Begränsningen är befogad. Enligt forskningsresultaten har bara 7 procent av åkrarna i Finland en genomsnittlig lutning på över 6 procent. Dessa åkrar står dock för nästan en fjärdedel av all partikelfosfor som urlakas från åkrar⁵⁾.

Enligt sjunde momentet ska man lämna 30 m eller 100 m runt hushållsvattensbrunnar ogödslade. De föreslagna formuleringarna ger för stort utrymme för tolkningar. Tydligare kriterier skulle behövas för att man skall kunna avgöra om det i ett visst fall är 30 m, 100 m eller något däremellan som är lämpligt.

11§

Tabellen för högsta tillåtna kvävegivor är i linje med rekommendationer från MTT m.fl.⁶⁾ angående kvävegivor som i genomsnitt inte leder till stora miljörisker. Gränsvärdena får absolut inte höjas. Fotnoterna i tabellen är svåra att förstå och borde skrivas ut i brödtexten. Begränsningarna angående gödselgivor på hösten borde gälla alla grödor som sås på hösten, inte bara höstråg så som nu föreslås.

12§

De högsta tillåtna fosforgivorna bör justeras nedåt. Gränsvärdena är väldigt mycket högre än vad som anses optimalt i MTT:s metastudie⁷⁾. Om de högsta tillåtna fosforgivorna sprids på åkrar som innehåller gott om fosfor från förut, leder detta till hög risk för att stora mängder fosfor urlakas ur jorden.

Natur och Miljö anser att den föreslagna terminologin är problematisk. Enligt förslaget skulle termen "totalfosfor" här syfta på endast den sammanlagda mängd löslig fosfor som ingår i de olika gödselprodukterna (konstgödsel, djurgödsel etc.). Eftersom den lösliga fosfor utgör högst cirka 80 procent av stallgödselns totala mängd fosfor⁸⁾, kan dessa gränsvärden leda till en kraftig ansamling av totalfosfor i kemisk bemärkelse.

På åkrar där bördighetsklassen är betänkligt hög bör fosforgödsling förbjudas. På dessa åkrar har odlingsväxterna ingen nytta av ytterligare fosforgödsling, medan risken för urlakningen av fosfor är särskilt stor.

14§

Det är ändamålsenligt att föra bok över hur mycket näringsämnen man använt vid gödslingen. Annars är det svårt för odlaren att bedöma hur olika gödselmängder inverkar på skörden och dra slutsatser för framtiden.

Högaktningsfullt,

Natur och Miljö rf

Bernt Nordman,
verksamhetsledare

REFERENSER:

- 1) Ammonia (NH₃) emissions (APE 003) - Assessment published Dec 2012.
<http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/eea-32-ammonia-nh3-emissions-1/assessment-2>
- 2) Miljöministeriet. Kotieläintalouden ympäristönsuojeluohje. Ympäristöhallinnon ohjeita 1/2010.
- 3) IIASA. 2012. Emissions from agriculture and their control potentials.
<http://gains.iiasa.ac.at/images/stories/reports/TSAP/TSAP-AGRI-20120612.pdf>
- 4) Turtola, E., Kemppainen, E., 1998. Nitrogen and phosphorus losses in surface runoff and drainage water after application of slurry and mineral fertilizer to perennial grass ley. Agric. Food Sci. Fin. 7, 569–581.
- 5) Uusitalo, R. m.fl. 2007. Maatalous Itämeren rehevöittäjänä. Maa- ja elintarviketalous 96.
- 6) Salo, T. m.fl. 2013. Nitrogen fertilizer rates, N balances, and related risk of. N leaching in Finnish agriculture. MTT Report 102.
- 7) Valkama, E. etc. 2009. Phosphorus fertilization: A meta-analysis of 80 years of research in Finland. Agriculture, Ecosystems and Environment 130, 75–85.
- 8) Luostarinen, S. m.fl. 2011. Lannan kestävä hyödyntäminen. MTT Raportti 21.